

Unutulma Hakkının Basın Özgürlüğü Karşısındaki Konumu

Özge, Yenice Ceylan

Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı, Adana, Türkiye,
yeniceo@gmail.com

ORCHID: <https://orchid.org//0000-0003-3701-4732>

ÖZ

Unutulma hakkı, bir kimsenin çevrimiçi ortamda kendisine ait fakat rahatsız edici bir içeriğin kendi isteğiyle geri dönülemeyecek şekilde ortadan kaldırılması talebini ifade eder. Bu hakkı mahremiyet hakkının bir uzantısı olarak meşru görenler olduğu gibi, bu hakkın ifade ve basın özgürlüğünü kısıtladığını, sansürü sıradanlaştırdığını iddia edenler de vardır. Basının kamu görevi icra etmesi, halkı aydınlatma misyonuna sahip olması ve bu hususlarda kamu yararı bulunduğu gözetildiğinde, unutulma hakkına yönelik eleştirilerin tamamen haksız olmadığı söylenebilir. Diğer yandan, artık haber değeri kalmamış, güncelliğini yitirmiş, gereksiz hale dönüşmüş bir haberin internette yayımlanmayı sürdürmesinde kamu yararı kalmamıştır. Bu çatışmanın giderilmesi için unutulma hakkı ile basın özgürlüğü arasında denge kurulmalıdır. Her geçen yıl unutulma hakkına yönelik taleplerin artacağı açıktır. Bu haklar arasında denge sağlanırken hangi kriterlere başvurulabileceğini saptamak sorunun çözümünü biraz da olsa kolaylaştırır. Bu konuda gerek daha önceden basın yoluyla kişilik hakkına müdahale konusunda Yargıtay içtihatları ile kabul edilmiş kriterler gerekse Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından yayınlanan kriterler dikkate alınabilir. Fakat bu kriterler her somut olayda ayrı değerlendirilmelidir.

Anahtar sözcükler: Unutulma hakkı, basın özgürlüğü, kişisel verilerin korunması, kişilik hakkı, özel hayatın gizliliği

The Position of the Right to Be Forgotten Against Freedom of Press

ABSTRACT

The right to be forgotten refers to someone's request to voluntarily remove irritative content about themselves online. While there are those who see the right to be forgotten as legitimate as an extension of the right to privacy, there are also those who claim that this right restricts freedom of expression and the press and legitimizes censorship. The press performs a public service, enlightens the society and there is a public interest in these matters. Thus, criticism of the right to be forgotten is not entirely unjustified. On the other hand, there is no public interest in continuing to publish a news item that is no longer newsworthy, outdated and unnecessary. In order to resolve this conflict, a balance must be struck between the right to be forgotten and freedom of press. It is clear that the demands for the right to be forgotten will increase with each passing year. Determining which criteria can be applied while balancing these rights makes the solution of the problem a little easier. In this regard, both the criteria previously accepted by the Supreme Court's jurisprudence on interfering with personal rights through the press and the criteria published by the Personal Data Protection Board can be taken into consideration. However, these criteria should be evaluated separately in each concrete case.

Keywords: Right to be forgotten, freedom of press, protection of personal data, right of personality, right to privacy

Atf Gösterme

Yenice Ceylan, Ö., (2021). Unutulma Hakkının Basın Özgürlüğü Karşısındaki Konumu, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*. 3(2), 1-14.

GİRİŞ

Unutulma hakkı, internetin yaygın bir şekilde kullanımı ve neredeyse sınırsız veri depolama imkânı sunması sebebiyle gündeme gelmiş ve yoğun şekilde tartışılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte bu hakkın internet henüz icat edilmeden önce de kabul edildiği bilinmektedir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) da 17.06.2015 tarihinde verdiği bir kararla, unutulma hakkının kapsamına yalnızca kişinin dijital geçmişinin değil, kamunun kolayca erişebileceği diğer araçlardaki geçmişinin de girdiğini kabul etmiştir. (E.2014/4-56, K. 2015/1679). Keza unutulma hakkının yalnızca arama motorları kapsamında değil, aynı zamanda işleme amacı kalmayan kişisel verinin işlendiği herhangi bir yer için de söz konusu olabileceği öğretide ifade edilmiştir. (Turhan, 2018). İnternet dışında söz konusu olan unutulma hakkı için analog veya çevrim dışı unutulma hakkı deyimleri de kullanılır. (Sözür, 2017; Turgut, 2021). Fakat unutulma hakkına ilişkin esas tartışmalar internette unutulma hakkıyla ilgilidir. Bu durumun en büyük sebebi internette bilgiye erişimin son derece hızlı ve kolay hâle gelmiş olmasıdır. Konuya ilişkin temel tartışmaların çevrimiçi unutulma hakkına ilişkin olması sebebiyle, çalışmada yalnızca internette unutulma hakkına ilişkin değerlendirme yapılacaktır.

Unutulma hakkının konusu kişisel verilerdir. Kişisel veri, bireylerin kimliğini belirli veya belirlenebilir kılan her türlü bilgiyi ifade eder. (KVKK m. 3/d). Neredeyse her bireyin özel ve/veya iş yaşamıyla ilgili verileri internet ortamında yer alır. Kişinin adı, resmi, sesi, konumu, kimlik bilgisi, sosyal medya hesabı, sağlık geçmişi, adli geçmişi gibi kişiyi belirlenebilir kılan pek çok kişisel veri, çeşitli uygulamalar aracılığıyla kayıt altına alınır ve nesnelerin interneti teknolojisi sayesinde bir akıllı cihazdan diğerine kolayca aktarılabilir. Bireyler, kişisel verilerini bilinçli veya bilinçsiz olarak kendi rızalarıyla paylaşmış olabilecekleri gibi, bu veriler rızaları dışında istenmeyen üçüncü kişilere satılmış veya iyi saklanmadıklarından üçüncü kişilerce hukuka aykırı şekilde ele geçirilmiş olabilir. (Yavuz, 2016). Bu veriler başlangıçta üçüncü kişilerce hukuka uygun şekilde işlenmiş olsa bile, bunların zaman içinde internette yer almayı sürdürmesi artık hukuka uygunluğunu kaybetmiş olabilir. Bu verilerin internette yayınlanmayı sürdürmesi gereksiz hâle gelmiş de olabilir. Bu gibi hâllerde, kişisel verilerin internette yer alması zamanla bu verilerin öznesini rahatsız edebileceği için, bu bireyler, söz konusu içeriklerin internetten geri dönülemez şekilde tamamen kaldırılmasını isteyebilirler. Unutulma hakkı, böylece, veri öznesinin kişisel verilerini sildirebilmesi hakkını kapsar ve bu bilgilerin unutulmasını amaçlar. (Turhan, 2018).

Fiziksel olarak saklanan veriler zamanla kolay unutulabilir bir mahiyette olsalar da internette saklanan veriler arama motorları üzerinden kolayca erişilebilir mahiyette olduklarından, internette yer alan bu bilgilerin unutulması neredeyse imkânsızdır. Bir insanın hayatının en kötü anlarıyla veya ileride utanç duyacağı bir olayla ilgili verilerin zaman ve mekân sınırı olmadan herkes tarafından erişilebilir olması, o veri öznesinin özel, iş ve/veya sosyal hayatını önemli ölçüde etkileyebilir. Bu verilere bir link üzerinden tek bir tıklamayla erişilebilir olması, veri özneleri için çok rahatsız edici, hayatlarını sürdürmelerini zorlaştırıcı ve hatta çekilmez hâle getirici olabilir. İnternette yer alan bu gibi veriler, toplum baskısı sebebiyle veri özneleri üzerinde olumsuz, hatta yıkıcı etkiye sahip olabilir. İşte bu sebeple, yaşanan bir olayın üzerinden uzun zaman geçtikten sonra, o olayla ilgili kişiler bu olayın tekrar tekrar hatırlanmasını istemeyebilir, o olayla ilgili verilerin silinmesini, üçüncü kişilerin bu verilere erişiminin engellenmesini isteyebilirler. Özellikle hayatta yeni bir sayfa açmak isteyen bireyler için unutulma hakkının büyük bir önem taşıdığı açıktır. Keza çevrim içi itibarın düzeltilmesi ve yükseltilmesi için kurulan şirketler de unutulma hakkına yönelik böyle bir ihtiyaç olduğunu açıkça gösterir. (Yavuz, 2016).

Unutulma hakkı taşıdığı bu öneme karşın, mahiyeti gereği ifade ve basın özgürlüğü ile bir çatışma içindedir. Bu çatışmanın giderilebilmesi için bu iki değer arasında denge kurulması gerekir. Bu dengeyi sağlamak pek de kolay değildir. Fakat gerek mahkeme kararları gerek Kişisel Verileri Koruma Kurulu kararları çerçevesinde bu hakların niteliği de gözetilerek iki değer arasında denge

sağlanabilir. İşte bu çalışma söz konusu dengenin sağlanmasında hangi kriterlerin dikkate alınması gerektiğini tespit etmeyi amaçlar. Bu çerçevede çalışmada öncelikle unutulma hakkının tanımı, hukuki niteliği ve yasal çerçevesi ortaya konulacak, ardından unutulma hakkıyla ilgili örnek mahkeme kararları kısaca incelenecek ve nihayet unutulma hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü arasındaki çatışmanın giderilmesinde uygulama alanı bulabilecek kriterler tespit edilecektir. Böylece bu çalışmayla unutulma hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü arasındaki çatışmanın giderilmesi konusu aydınlatılmaya çalışılacaktır.

UNUTULMA HAKKININ TANIMI, HUKUKİ NİTELİĞİ VE YASAL DAYANAĞI

Tanımı

Unutulma hakkı, İngilizce literatürde “*right to oblivion*”, “*right to be forgotten*”, “*right to erasure*”, “*right to delete*” terimleriyle, Almanca literatürde “*das Recht auf Vergessen*” ve Fransızca literatürde ise “*droit à l’oubli*” terimleriyle ifade edilir. Bu hak, bireylerin internette yer alan ve üçüncü kişilerin bilmesini istemediği kişisel verilerinin silinmesini ve unutulmayı isteme hakkı şeklinde ortaya çıkar. (Akgül, 2016). Bu bağlamda, kişisel veriyi kimin paylaştığı unutulma hakkının kullanımı açısından önem taşımaz. (Akkurt, 2016).

Unutulma hakkı, bireylerin çevrimiçi ortamlarda kendileriyle ilgili her türlü rahatsız edici içeriğin kendi istekleriyle geri getirilemeyecek şekilde ortadan kaldırılması ve silinmesini ifade eder. (Elmalica, 2016). Bu hak, bireylerin hayatta yeni bir sayfa açabilmeleri, toplumsal önyargılara karşı korunmaları açısından önemlidir. Bu durum, tanınmış insanların sıradanlaştırıldığı veya suçluların masumlaştırıldığı anlamına gelmez, çünkü silinmesi istenen bu bilgiler internetten kaldırılrsa da basılı yayınlar üzerinden bu bilgilere ulaşılabilir. (Ocak, 2018). Yargıtay HGK ise, unutulma hakkını, “*üstün bir kamu yararı olmadığı sürece, dijital hafızada yer alan geçmişte yaşanan olumsuz olayların bir süre sonra unutulmasını, başkalarının bilmesini istemediği kişisel verilerin silinmesini ve yayılmasının önlenmesini isteme hakkı*” olarak tanımlamıştır. (T. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679).

Hukuki Niteliği

Öğretide unutulma hakkının hukuki niteliğine dair farklı görüşler yer alır. Bu hakkı bağımsız bir hak olarak kabul edenler olduğu gibi, kişisel verilerin korunması ve/veya özel hayatın korunması haklarının bir ögesi olarak kabul edenler de vardır. Hatta unutulma talebini bir hak olarak kabul etmeyip daha ziyade sosyal veya ahlaki bir değeri ifade eden bir talep olarak değerlendirenler de vardır. (Dodge ve Kitchin, 2007). Oysa yasal olarak koruma gören bu talebin, hukuken korunan bir menfaat, yani hak olduğu açıktır.

Kişisel verilerin korunması hakkı ile özel hayatın gizliliği hakkı temelde birbiriyle örtüşür. (Yavuz, 2016). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (AY) m. 20 de “özel hayatın gizliliği” kenar başlığı altında kişisel verilerin korunması hakkını düzenler. Dolayısıyla, unutulma hakkı, özel hayatın korunması hakkı kapsamında koruma gören bir hak olarak kabul edilebilir. (Sözüer, 2017).

Unutulma hakkı, özel hayatın korunması hakkı kapsamında sayılan hukuki menfaatlerden özellikle şöhretin korunması hakkı, kişisel bilgilerin gizliliği özelinde mahremiyet hakkı ve bireyin kimliğini oluşturma hakkıyla ilişkilidir. (Sözüer, 2017). Anayasa’nın “*düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*” kenar başlıklı 26’ncı maddesinin ikinci fıkrasında düşünce ve kanaat özgürlüğünün başkalarının şöhret veya haklarının korunması amacıyla da sınırlanabileceği belirtilmiştir. Keza, Anayasa’nın “*özel hayatın gizliliği*” kenar başlıklı 20’nci maddesinin ilk fıkrasında, herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu; üçüncü fıkrasında ise, herkesin kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahip olduğu, bu hakkın kişinin kendisiyle ilgili

kişisel veriler hakkında bilgilendirme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsadığı düzenlenmiştir.

Unutulma hakkının konusunu teşkil eden kişisel verilerin korunması hakkı, özel hayatın korunması hakkına sıkı surette bağlıdır. Bu hak sayesinde kişisel verilerin gizliliği güvence altına alınarak özel hayatın mahremiyet yönü korunur. (Sözüer, 2017). Mahremiyet hakkı, bünyesinde enformasyonel özerkliği (*informational self-determination*) barındırır. (Arslan Öncü, 2011). Enformasyonel özerklik, bireylerin kişisel bilgileri üzerinde sahip olduğu kontrolü ifade eder. (Sözüer, 2017).

Unutulma hakkı, kişisel verilerin korunması ve mahremiyet hakkıyla temelde aynı amacı taşıdığı için, onun mahremiyet hakkının veya kişisel verilerin korunması hakkının bir unsuru olduğu, bağımsız bir hak olmadığı düşünülebilir. Fakat unutulma hakkının bağımsız bir hak olarak değerlendirilmesini uygun kılan birtakım özellikleri de vardır. Öncelikle unutulma hakkı kapsamında, güncel bilgilerin değil, geçmişte kalmış kişisel verilerin silinmesi istenir. Dolayısıyla bu hak bakımından zaman faktörü önemlidir. Özellikle yayım tarihinde hukuka uygun olan kişisel veriler bu hakkın konusudur. Bu bağlamda, yayımlanan haberin hukuka uygun sayılabilmesi için güncellik, gerçeklik, kamu yararı ve toplumsal ilgi, ölçülülük ve konu ile ifade arasında düşünsel bağlantı özelliklerini bünyesinde taşıması gerekir. (İçel, 2021). Eğer zaman içerisinde bu unsurlarda bir eksiklik meydana gelirse, artık o bilginin paylaşılması basın özgürlüğü kapsamında hukuka uygun kabul edilemez. İşte unutulma hakkı da bu gibi durumlar için gündeme gelir. (Akkurt, 2020). Yayım tarihinde hukuka uygun olan veriler, zaman içinde değişen koşullar sebebiyle ve unutulma hakkı sayesinde hukuka aykırı hâle gelir. Geçmişte hukuka uygun bir şekilde toplanmış, paylaşılmış veya yayılmış kişisel verilerin işlenmeye devam etmesinin zaman içerisinde hukuka uygunluk sebebini kaybetmesi söz konusudur. Ayrıca aksi yönde fikirler ileri sürülse de unutulma hakkının yalnızca internetle ilgili olduğu, bu yönüyle bu hakkın, kişilik hakkı ve özel hayatın korunması veya mahremiyet hakkından daha dar bir alanı kapsadığı, bu sebeple de bağımsız bir insan hakkı olduğu öğretilmektedir. (Yavuz, 2016).

Unutulma hakkının bir kişilik hakkı değeri olduğu açıktır. Kişilik hakkı değerlerinden özellikle kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme, şeref ve haysiyetin korunması, özel hayatın gizliliği, ismin, resmin, sesin ve sözün korunması hakları ile ilişkilidir. (Turgut, 2021). Yine bir kişilik hakkı değeri olan özel hayatın gizliliği hem mekânsal mahremiyet hem kişi mahremiyeti hem de veri mahremiyeti olarak değerlendirilir. (Korkmaz, 2014). Bu bağlamda, değerlendirme yapılırken bu üç hususa dikkat edilmelidir. Örneğin, çocuğunu parkta emzirmek zorunda kalan bir anne, kamusal bir alanda bu eylemi gerçekleştirmiş olsa bile, bu eylemin haber olarak paylaşımı hukuka uygun kabul edilmeyebilir. (Akkurt, 2020). Unutulma hakkının konusu olan kişisel veriler ise, yayımlanma tarihinde hukuka uygun olarak üçüncü kişilerin ulaşımına açılmış bilgilerdir. Burada daha önceden kamuyu ilgilendiren bir bilginin, sonradan kamunun erişimine izin verilmeyen özel bir bilgiye dönüştüğü ifade edilmiştir. (Weber, 2011).

Yasal Dayanağı

Unutulma hakkı ilk kez Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde (*General Data Protection Regulation* [GDPR]) açık ve ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiştir. GDPR yürürlüğe girmeden önce, 95/46 sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Direktifinde de konuyla alakalı bir düzenleme yer alıyordu. Fakat bu düzenleme GDPR'de olduğu gibi açık ve ayrıntılı bir şekilde unutulma hakkını düzenlemiyordu. GDPR'nin 25.05.2018'de yürürlüğe girmesiyle Direktif yürürlükten kalktı ve artık GDPR hükümleri tüm üye devletler için doğrudan bağlayıcı hâle geldi.

Direktifin amacı, “üye devletlerin, gerçek kişilerin temel hak ve özgürlüklerini, özellikle onların kişisel verilerinin işlenmesiyle ilgili mahremiyet hakkını korumaktır.” (m. 1). “Üye devletler, kişisel verilerin doğruluğunu ve gerektiğinde güncelliğini temin edecek, toplanma veya işleme amacına göre eksik veya yanlış verilerin silinmesini veya düzeltilmesini sağlamak için her makul adımı atacaklardır”. (m. 6/d). “Üye devletler, her veri öznesine, uygun düştüğü ölçüde, özellikle verinin hatalı veya eksik olması sebebiyle, bu direktif hükümlerine uygun olmayan verilerin düzeltilmesi, bloke edilmesi veya silinmesi hakkını garanti etmişlerdir.” (m. 12/b). İşte bu son düzenleme, Direktifin unutulma hakkıyla ilgili olan hükmüdür. GDPR m. 17, Direktif ile getirilen bu imkânı genişletmiş, unutulma hakkını, kişisel veri öznelerinin hakları kapsamında “silme hakkı (‘unutulma hakkı’)” [“right to erasure (‘right to be forgotten’)”] başlığı ile düzenlemiştir.

GDPR m. 17, ilk fıkrada, “bireylerin hangi durumda kişisel verilerinin kaldırılmasını isteyebileceğinden”, ikinci fıkrada, “bireylerin talebinden sonra ne yapılması gerektiğinden” ve üçüncü fıkrada ise, “unutulma hakkının sınırlarından” bahseder. Veri sorumlusu, ilk fıkrada yer alan sebeplerle kişisel verileri herhangi bir gecikme olmadan silmekle yükümlüdür. Bu sebepler; “kişisel verilerin toplanma/işleme amaçları çerçevesinde artık gerekli olmaması; veri öznesinin, veri işlemeye verdiği onayı geri çekmesi ve işleme için başka bir yasal dayanak olmaması; veri öznesinin, veri işlemeye itiraz etmesi ve veri işleme için ağır basan meşru bir gerekçe olmaması; kişisel verilerin kanuna aykırı işlenmiş olması; kişisel verilerin, veri sorumlusunun tâbi olduğu birlik veya üye devletin iç hukukundaki yasal bir yükümlülüğe uyulması amacıyla silinmesinin gerekmesi” şeklinde belirtilmiştir. İkinci fıkrada, “veri sorumlusunun, veriyi silme veya erişilemeyecek hale getirme yükümlülüğünden söz edilmiş, bu kapsamda, üçüncü kişilerin bu veriye link verebilmesini, kopyalamasını veya yeniden yayınlamasını engelleyecek şekilde yerine getirilmesi ve bunun için gerekli teknik önlemleri alması gerektiği” düzenlenmiştir. Nihayet üçüncü fıkra ise, “unutulma hakkının uygulama alanı bulamayacağı hâlleri saymıştır: i. ifade ve bilgi özgürlüğü hakkının kullanılması; ii. veri sorumlusunun tâbi olduğu birlik veya üye devletin iç hukuku tarafından işlemeyi gerektiren yasal bir yükümlülüğe uyulması, kamu yararına yürütülen bir görevin yerine getirilmesi veya veri sorumlusuna verilen resmi bir yetkinin uygulanması; iii. m. 9/2-h, i ile m. 9/3 uyarınca halk sağlığı alanında kamu yararı nedenleri; iv. kamu yararına arşivleme amaçları, bilimsel/tarihi araştırma amaçları veya istatistiksel amaçlar”. Üçüncü fıkrada belirtilen bu hallerde, kamusal haklar kişisel verilerin korunması karşısında üstün konumda kabul edildiğinden unutulma hakkı talebi reddedilecektir.

Türk Hukukunda unutulma hakkının kavramsal olarak düzenlendiği bir hukuki düzenleme bulunmasa da mevcut düzenlemeler kapsamında bu hakkı gerçekleştirilmeye yönelik araçlar vardır. (KVKK, 2021). Öncelikle, “özel hayatın gizliliği” kenar başlıklı AY m. 20/3’te, “herkesin, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı” belirtilmiştir. Bu hak, “kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilmesi, bu verilere erişmesi, bunların düzeltilmesini veya silinmesini isteme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi” kapsar. Ayrıca Türk Medeni Kanunu (TMK), Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK), Adli Sicil Kanunu (ASK) ve İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun da unutulma hakkına dair çeşitli araçlar içerir. (KVKK, 2021).

Unutulma hakkı, kişinin kendini geliştirebilme, geçmişine hâkim olma, geleceğini tayin etme, kimlik hakkını koruma yönleriyle kişiliği koruyan ve geliştiren manevi bir değerdir. (Turgut, 2021). Bu bağlamda, kişilik hakkının korunmasına ilişkin TMK m. 23, m. 24 ve m. 25 hükümleri unutulma hakkı için de uygulama alanı bulabilir. TMK m. 23, “kimsenin hak ve fil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemeyeceğini, özgürlüklerinden vazgeçemeyeceğini veya onları hukuka ya da ahlâka aykırı olarak sınırlayamayacağını”, m. 24, “hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kişinin, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebileceğini” ve nihayet m. 25 ise “kişilik hakkını koruyucu davaları” düzenler.

KVKK, unutulma hakkını açık ve ayrıntılı bir şekilde düzenlemese de m. 4, m. 7 ve m. 11 bu hakkın yerine getirilmesine yönelik araçlar içerir. KVKK m. 4 “*kişisel verilerin işlenmesine dair genel ilkeler*”, m. 7 “*kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi*” ve m. 11 ise “*ilgili kişinin hakları*” konusunda düzenlemeler içerir. Ayrıca Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik (RG, T. 28.10.2017, S. 30224) hükümleri de konuya ilişkin usul ve esasları belirler. Bu Yönetmeliğe göre, “*kişisel verilerin silinmesi, bu verilerin ilgili kullanıcılar için hiçbir surette erişilemez, yeniden kullanılamaz hale getirilmesi*” (m. 8/1); “*kişisel verilerin yok edilmesi, bu verilerin hiç kimse tarafından hiçbir surette erişilemez, geri getirilemez, yeniden kullanılamaz hale getirilmesi*” (m. 9/1); “*anonim hale getirme ise, kişisel verilerin başka verilerle eşleştirilse bile hiçbir şekilde kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hale getirilmesi*” demektir. Yönetmelik m. 11, “*kişisel verilerin resen silme, yok etme veya anonim hale getirme sürelerini*”, m. 12 ise, “*ilgili kişinin talebi halinde kişisel verileri silme ve yok etme sürelerini*” düzenler.

İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun m. 9 da unutulma hakkı ile aynı amaca yönelmiş araçlar içerir. Hükümün ilk fıkrasına göre, “*internet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması halinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemiyle içeriğin yayından çıkarılmasını veya doğrudan sulh ceza hakimine başvurarak içeriğin çıkarılmasını ve/veya erişimin engellenmesini isteyebilirler.*” Aynı maddenin dördüncü fıkrası uyarınca, “*hâkim, bu madde kapsamında vereceği erişimin engellenmesi kararlarını esas olarak yalnızca kişilik hakkı ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölümle ilgili olarak (URL vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle verir ve zorunlu olmadıkça internet sitesinde yapılan yayının tümüne yönelik erişimin engellenmesine karar verilemez. Ancak hâkim URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceğine kanaat getirmesi halinde, gerekçesini de belirterek internet sitesindeki tüm yayına yönelik olarak erişimin engellenmesine de karar verebilir.*”

İşte bu düzenlemeler unutulma hakkının iç hukukumuzda içerik ve amaçsal olarak karşılanabildiğini gösterir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu bu düzenlemeler karşısında “*unutulma hakkını ayrı bir hak olarak tanımlamaya gerek olmadığını, bu hakkı sağlamaya yönelik olarak veri işleme faaliyetinin durdurulması, silme, yok etme veya anonim hâle getirme ile indeksten çıkarma işleminden somut olaya göre en uygun olan araca karar verilebileceğini, unutulma hakkının, içinde pek çok hakkı barındıran üst bir kavram olduğunu ve sayılanların bu hakkı tesis etmeye yönelik araçlar olduğunu*” karara bağlamıştır. (KVKK, T. 23.06.2020, S. 2020/481).

UNUTULMA HAKKIYLA İLGİLİ ÖRNEK MAHKEME KARARLARI

Google-İspanya Kararı

İnternette unutulma hakkı, ilk olarak Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın (ABAD) 13 Mayıs 2014 tarihli “Google-İspanya kararı” ile gündeme gelmiştir. Bu olay, unutulma hakkına dair bir talebin bir hukuksal merci önüne geldiği ilk dava olması sebebiyle önemlidir. (Kalkınma Bakanlığı, 2017). ABAD da, bireylerin unutulma hakkını haiz olduğunu açıkça karara bağlayan ilk mahkemedir. (Ocak, 2018). Bu karar, aynı zamanda, bireylerin çevrimiçi verileri üzerinde kontrol imkânlarını artırmaları yönünden bir dönüm noktasıdır. Ayrıca GDPR’de unutulma hakkının düzenleme konusu yapılmasında da bu karar hareket noktası olmuştur. (Kalkınma Bakanlığı, 2017).

Karara konu olan olayda, davacı M.C.G, “*eski bir hacizle ilgili bir ilana ilişkin işlemlerin uzun bir zaman önce çözülmüş olduğunu ve ilanda bulunmasının artık gereksiz olduğunu söyleyerek hem gazeteyi hem de Google İspanya ile Google Inc şirketini şikâyet etmiş ve 1998 yılındaki gazete*

haberiyile ilgili linkin arama motorundan kaldırılmasını istemiştir. Mahkeme, Google'ın linkleri kaldırması gerektiği yönünde karar vermiştir. Ayrıca değerlendirmesini, kişisel verilerin toplandığı ve/veya daha sonra işlendiği amaçlarla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olması gerektiğine dair Direktif m. 6 ile uygun olmayan verilerin düzeltilmesini, silinmesini veya erişimin engellenmesini isteyebilme hakkına dair Direktif m. 12'ye göre yapmıştır. Kararda arama motorları verileri indeksleme, depolama ve son kullanıcılara ulaşmasını sağlama yönünden düzenleyici bir rol üstlendikleri için veri sorumlusu olarak kabul edilmiştir. Haberin üzerinden on yıl geçtiği için verilerin işleme amacının ortadan kalktığı gerekçesiyle davacının unutulma hakkı talebi kabul edilmiştir. Mahkeme, değerlendirme yaparken Direktif hükümlerini dikkate almıştır. (m. 6, 12). Dolayısıyla, ABAD'ın, Google Kararıyla aslında yeni bir hak yaratmadığı, zaten var olan bir hakkı gün yüzüne çıkardığı kabul edilir." (Ocak, 2018).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK) Kararı (T. 17.06.2015, E. 2014/4-56, K. 2015/1679)

Yargıtay HGK'nın 17.06.2015 tarihli ve E. 2014/4-56, K. 2015/1679 sayılı kararı, ülkemizde unutulma hakkına ilişkin ilk karardır. Bu karara konu olan olay, "cinsel saldırı mağduru olan davacının adının rumuzlanmadan altı ciltlik bir hukuk kitabında kullanılması hakkındadır. Davalılar, bu kitapların bilimsel eser niteliğinde olduğu, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında da davaların davacıların adlarıyla anıldığı, kitabın geniş kitlelere hitap etmediği, özel hayattan ve kişilik hakkı ihlalden bahsedilemeyeceği gerekçesiyle davanın reddini istemişlerdir. HGK ise davayı unutulma hakkı çerçevesinde değerlendirmiştir. Unutulma hakkının sadece dijital ortamdaki kişisel veriler için değil, kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi gerektiğini" belirtmiştir. Öğretide bu karara bazı yönlerden eleştiriler yöneltilmiştir. "İnternetin, mahiyeti gereği basılı eserlere nazaran çok daha geniş bir kitleye hitap ettiği, bu yüzden özel hayata saygı hakkına müdahale ihtimalinin daha yüksek olduğu, farklı düzenlemelere tâbi tutulması gerektiği halde HGK'nın unutulma hakkını basılı eserler için de uygulamasının bu ayrımı anlamsızlaştırıldığı ileri sürülmüştür. Ayrıca bu kararın, üzerinden zaman geçen ve hatırlanması istenmeyen kişisel verilerin veri öznesinin talebi üzerine basılı veya dijital tüm kaynaklardan çıkarılması gerektiği sonucunu doğurması yönüyle, şeref ve itibarın korunması hakkı ile ifade özgürlüğü arasındaki dengeyi ilki lehine bozduğu" yönünde eleştiriler yapılmıştır. (Ocak, 2018).

Henüz internetin hayatımıza dahil olmadığı dönemde unutulma hakkına ilişkin örneklere yine rastlanmaktadır. Örneğin, Fransız mahkemeleri, eski hükümlülerin suç geçmişinin topluma hatırlatılması boyutuyla unutulma hakkını pek çok kez tanımıştır. (Sözuer, 2017). Bu sebeple, keskin bir şekilde unutulma hakkının yalnızca internet ile ilgili olduğunu söylemek pek doğru olmaz. Bununla birlikte, dijital olmayan ortamda paylaşılan bilgi ile internet ortamında paylaşılan bilginin etkinliğini de aynı kabul etmemek gerekir. Dolayısıyla, internet ortamında dünyanın her bölgesinden insanın erişimine açık olan bir bilginin, haber öznesi bakımından yaratacağı yıkıcı etki çok daha vahim olabilir. O sebeple, unutulma hakkının dijital olmayan ortamlarda tamamen reddini savunmak doğru olmamakla beraber, değerlendirme yapılırken internet ortamının yarattığı etkilerin çok daha büyük olduğu dikkate alınmalıdır.

Anayasa Mahkemesi (AYM) Kararı (T. 3.03.2016, B.N. 2013/5653)

3 Mart 2016 tarihli ve 2013/5653 başvuru sayılı AYM kararı, ülkemizde unutulma hakkına dair öne çıkan bir diğer mahkeme kararıdır. Bu karara konu olan olay, "bir gazetenin internet arşivinde yer alan haberin içeriğinin yayından kaldırılması" talebiyle ilgilidir. AYM bu talebi unutulma hakkına ilişkin bir talep olarak nitelendirmiş, kişisel verilerin korunması hakkı ile ifade ve basın özgürlüğü arasında denge kurmaya çalışarak bir değerlendirme yapmıştır. Kararda, "başvuru tarihi itibarıyla ilgili haberin yaklaşık on dört yıl önceki bir olay hakkında olduğu, bu yüzden güncelliğini yitirdiği, istatistiksel ve bilimsel amaçlar yönünden bu bilgilere internet ortamında kolaylıkla erişilmesini

gerektiren bir nedenin olmadığı vurgulanmıştır. Başvurucunun, siyasi veya medyatik bir kişiliği bulunmadığı, başvuru hakkında internette yayınlanan haberlerin kolaylıkla ulaşılabilir olmasının başvurunun itibarını zedelediğinin açık olduğu değerlendirilmiş ve başvuru konusu haberlerin, AY m. 17’de güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkını ihlal ettiği” hükme bağlanmıştır.

UNUTULMA HAKKI İLE BASIN ÖZGÜRLÜĞÜNÜN ÇATIŞMASI VE BU ÇATIŞMANIN DENGELENMESİNDE DİKKATE ALINMASI GEREKEN KRİTERLERİN TESPİTİ

Unutulma hakkı, geçmişte hukuka uygun olarak yayımlanan, fakat zaman içinde haber öznesinin hayatını rahatsız eden bir haberin/bilginin internetten, arama motorlarından geri dönülemez şekilde kaldırılmasını sağlayan bir kişilik hakkı değeridir. Bir haber unutulma hakkına dayalı olarak yayından kaldırıldığında mahiyeti gereği ifade özgürlüğünü ve buna bağlı olarak basın özgürlüğünü, ilim ve sanat özgürlüğünü kısıtlamış olur. Oysa ifade özgürlüğü demokratik bir toplumun olmazsa olmaz bir koşuludur. Bu yüzden pek çok ülke mevzuatında anayasal olarak güvence altına alınmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS), onuncu maddede, “herkesin ifade özgürlüğüne sahip olduğunu, bu hakkın kanaat özgürlüğü ile haber ve görüş alma/verme özgürlüğünü de kapsadığını” açıkça belirtmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (AY) da “temel hak ve ödevler” başlıklı kısımda ifade özgürlüğünü düzenlemiştir. AY m. 25, “herkesin düşünce ve kanaat özgürlüğüne sahip olduğunu, kimsenin düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağını, düşünce ve kanaatleri sebebiyle kınanamayacağı ve suçlanamayacağını”; m. 26 ise, “herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğunu, bu özgürlüğün haber veya fikir almak/vermek serbestliğini kapsadığını” belirtmiştir.

Anayasa’nın ifade özgürlüğüne ilişkin bu maddeleri iletişim ve basın özgürlüğü için de geçerlidir. “İletişim özgürlüğü, haber, düşünce ve kanuların basın, radyo-televizyon, sinema ve internet gibi kitle iletişim araçları ile serbestçe alınması ve yayılmasını” ifade eder. (İçel, 2021). AY m. 28 “basının özgür olduğunu, sansür edilemeyeceğini” belirtmiş, Basın Kanunu m. 1 bu düzenlemeyi güçlendirmiştir.

İnternet ifade özgürlüğü açısından benzersiz bir ortam sunar; zira sınırsız miktarda veriyi saklama ve yayınlama imkânına sahiptir. Bireyler internet sayesinde pek çok bilgiye süratle ve kolayca erişebilir. İnternet, bir başka yönden, nefret içerikli, şiddeti teşvik eden, açıkça hukuka uygun olmayan söylemlerin oldukça kısa bir sürede çok geniş kitlelere ulaşmasını sağlayabilir. (Ocak, 2018).

Unutulma hakkının mahiyeti icabı ifade özgürlüğünü kısıtlıyor olması, bir fikre göre şöhreti, itibarı korur ve meşru kabul edilir iken, başka bir fikre göre sansürü sıradanlaştırır. Gerçekten de unutulma hakkı kötüye kullanıldığı takdirde basına karşı bir sansür aracı vazifesi görebilir. Özellikle kamunun ilgisinin ve menfaatinin uzun zaman geçse bile devam edeceği gerekçesiyle, ağır suçlardan hüküm giyen kişilere, bu konuyla ilgili haberler bakımından unutulma hakkının tanınmaması gerektiği ileri sürülmüştür. (Yavuz, 2016). Buna karşılık, başka bir yazar, bu gibi olaylarda kamunun ilgisinin bir gün yeniden canlanacağı ihtimaliyle unutulma hakkını tanınamamanın adaletsiz olacağını değerlendirmiştir. (Turhan, 2018).

Unutulma hakkına ilişkin yukarıdaki mahkeme kararları çerçevesinde bu hakla ilgili taleplerin giderek artacağı, bu yüzden iki hak arasındaki çatışmanın da büyüyeceği söylenebilir. (Ocak, 2018). Rosen (2012) da “unutulma hakkının gelecekte ifade özgürlüğü için önemli bir tehdit olduğunu, özellikle Kıta Avrupası ile Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin, ifade özgürlüğü ve mahremiyet hakkına bakışlarındaki farklılığı derinleştirebileceğini” söylemiştir. Akkurt’a (2016) göre, “ABD anayasal olarak önemli ölçüde koruduğu ifade özgürlüğünü engelleyeceği düşüncesiyle unutulma hakkına mesafeli yaklaşır ve mahkeme kararlarında ifade özgürlüğünü baskın tutar”. Kıta Avrupası hukuk sistemi, bireylerin daha öznel bir şekilde mahremiyet hakkını haiz olduğunu öngörmektedir. (Abril ve

Lipton, 2014). Reding (2012) ise, “unutulma hakkını yeni bir mahremiyet hakkı olarak değerlendirirken, bu hakkın ifade özgürlüğüne karşı bir önceliği olmadığını” söylemiştir.

Unutulma hakkı karşısında basın özgürlüğünü koruma ihtiyacı basının yükümlü olduğu görevlerle açıklanabilir. Yargıtay HGK, 30.01.2002 tarih ve E. 2001/4-1000, K. 2002/25 sayılı kararında, basının görevini şöyle açıklamıştır: “Basının görevi, doğru, gerçeğe uygun ve objektif haber yapmak, gerektiğinde kamuyu düşünmeye sevk etmek, bu yönde tartışmalar açmak, halkı hem içinde yaşadığı toplumun hem de tüm insanlığın sorunları hakkında bilinçlendirmektir. Basın bu suretle kamu görevi görür. Basın, olayları izleme, araştırma, değerlendirme, yayma, böylece kişileri bilgilendirme, öğretme, aydınlatma, yönlendirme yetki ve sorumluluğuna sahiptir. Bu nedenle basının yaptığı yayından dolayı hukuka aykırılık teşkil edecek eylemi, genel olaylardaki hukuka aykırı olan eylemden farklıdır. Bu farklılık gözetilerek yayının hukuka aykırılık veya uygunluk sınırı belirlenmelidir. Basın dışı bir olaydaki davranış biçimi hukuka aykırı kabul edilirken, basın yoluyla yapılan bir yayındaki olay hukuka aykırı olmayabilir. Fakat basının bu ayrıcalıklı konumu ve özgürlüğü sınırsız değildir. Yayınlar da kişilik haklarına saygı gösterilmeli, gerek Anayasa’nın temel hak ve özgürlükler kısmında yer alan gerekse TMK m. 24, 25 ve özel kanunlarda güvence altına alınan kişilik haklarına saldırıda bulunmamalıdır.” (İçel, 2021).

Bir yandan bir kişilik hakkı değeri olarak, bireyin unutulma hakkına yönelik menfaati, diğer yandan anayasal olarak güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünün sahip olduğu kamusal önem, birbiriyle eşit kuvvette olan bu iki değer arasında adil bir denge kurulmasını zorunlu kılar. Bugüne dek özellikle basın özgürlüğü ve kişilik hakkı arasında denge kurulmasına dair mahkeme kararlarında kabul edilen kriterler unutulma hakkı ile ifade özgürlüğü arasında kurulması gereken denge bakımından da uygulanabilir.

Basın görevini icra ederken, yaptığı haberin gerçekliğini, kamu yararını, toplumsal ilgi olup olmadığını, haberin güncelliğini gözetmeli, haberi verirken biçim ile öz arasındaki dengeyi korumalıdır. (İçel, 2021). Basın özgürlüğü kapsamında bir haberin hukuka uygunluğu, kişilik haklarını ihlal edip etmediği her somut olayın özelliklerine göre değerlendirilecektir. Bu hususta, kişilik hakkının korunması ile kamunun ilgili haberi almaya dair menfaati arasında denge kurulması “yararların tartılması ilkesi” olarak adlandırılır. (Aksoy-Dursun, 2020).

O halde, bir haberin kişilik haklarını ihlal edip etmediği araştırılırken gözetilmesi gereken kriterler, “haber gerçekliği, güncelliği, kamu yararı, toplumsal ilginin varlığı ve haberin veriliş tarzı bakımından konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılıktır.” Bu kriterler çok sayıda Yargıtay kararında açıkça belirtilmiştir. Örneğin, Yargıtay HGK, 12.6.2002 tarihli ve E. 2002/480, K. 2002/519 sayılı kararında şöyle demiştir: “Anayasa’nın 28.maddesinde düzenlenen basın özgürlüğünün özel hukuk alanındaki sınırlaması, MK 24 ve BK 49. maddeleridir. Basının haber verme görevini yerine getirirken kullanacağı bu hakkın özel hukuk alanındaki sınırı; gerçeklik, güncellik, kamu yararı ve toplumsal ilgi, konu ile ifade arasında düşünsel bağlılık kurallarıdır. Haber verme hakkı bu sınırlar içinde kullanıldığı sürece hukuka uygundur. Bu unsurlardan biri olan gerçeklik; verilen habere ya da anlatılmak istenen amaca uygun yapılması durumunda varlığı kabul edilmelidir. Diğer bir anlatımla gerçeklik, haberin ve bir olaya dayanan eleştiride yayının dayandığı olayın varlığının gerçek olması, gerçeğe uygun olmasıdır. Burada aranan gerçeklik ise somut gerçeklik olmayıp haberin verildiği andaki belirli biçimine, görünürdeki gerçeğe uygunluktur. Yayının, ancak olayın maddi gerçekliği saptandıktan sonra verilebileceği kabul edilecek olursa, haber verme hakkı sınırlandırılmış olur. Çünkü maddi gerçeğin ortaya çıkarılması zaman alır. Gazeteci, maddi gerçeği araştırmak ve ortaya çıkarmak göreviyle yükümlü değildir.”

ABAD da Google-İspanya kararında değerlendirme yaparken ifade özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkı arasında denge sağlamaya çalışmıştır. Fakat bu karar bazı kesimlerde mahremiyetin zaferi olarak

kabul edilirken, bazı kesimlerde bir sansür uygulaması olarak değerlendirilmiştir. (Ocak, 2018). AİHM de itibarın ve kişisel verilerin korunmasını özel hayata saygı kapsamında değerlendirir. (Ocak, 2018).

Elbette unutulma hakkının kapsamı çok geniş tutulacak olursa, bundan temel hak ve özgürlükler zarar görebilir. Bu sebeple unutulma hakkının temel hak ve özgürlüklere zarar verme potansiyeli her zaman dikkate alınmalıdır. (Turhan, 2018). Somut olayın özelliklerinin, unutulma hakkına konu olayda toplumun bilgi alma özgürlüğünü üstün tutmayı gerektirdiği durumlarda unutulma talebinin kabulü doğru olmayacaktır. Yargıtay HGK unutulma hakkına dair kararında bu hakkın sınırını *üstün kamu yararı* olarak belirlemiştir. Üstün kamu yararı, kişilik hakkına yapılan müdahalelerde bir hukuka uygunluk sebebi teşkil eder. Basının gündemdeki olaylar hakkında kamuyu bilgilendirmesinde kamu yararı olduğu da açıktır. (Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, 2021). Eğer basın görevini icra ederken güncel, gerçek ve haberin özüne uygun şekilde haber yapıyorsa, üstün kamu yararı ölçütü unutulma hakkının kullanımını engelleyecektir. (Nalbantoğlu, 2018). O halde, kamu yararının bireyin menfaatine üstün geldiği durumlarda unutulma hakkı meşru kabul edilmez. Yine, ilgili kişinin toplum önündeki yeri de bu dengeyi sağlamakta önemli rol oynar. Bu manada, toplumun politikacıları, ünlülere, sanatçılara olan ilgisi unutulma talebinin reddine yol açabilir. (Sözüer, İnsan hakları, 2017).

Kişisel Verileri Koruma Kurulu, 8.12.2020 tarihli ve 2020/927 sayılı kararında, unutulma hakkı kapsamında *“ilgili kişinin arama motorunda adı ve soyadıyla bağlantılı sonuçların kaldırılması talebini”* değerlendirmiştir. Karara konu olan olayda, *“öğretim üyesi olarak çalışan bir kişi, çalıştığı kurumda açılan akademik kadroya bir aile yakınının alınması sebebiyle usulsüzlük yapıldığına dair haberlerin, arama motorunda adı ve soyadıyla arama yapıldığında listelenmemesi”* talebinde bulunmuştur. Bu başvuruda Kurul, kişilerin adı ve soyadıyla arama motorları üzerinden yapılan aramalarda çıkan sonuçların indeksten çıkarılmasına ilişkin değerlendirmede hangi kriterlerin dikkate alınacağını belirlemiştir. Kurul, *“ilgili kişinin kamu üniversitesinde çalıştığını, usulsüzlük iddiaları hakkında üniversitenin soruşturma açtığı bilgisinin doğru olduğunu, ilgili bağlantılarda yer alan haberin talepte bulunanın çalışma hayatıyla ilgili olduğunu, bilgilerin özel nitelikli kişisel veri olmadığını, haberlerin güncel olduğunu, bilginin kişi için risk doğurmadığını, içeriklerin gazetecilik faaliyeti kapsamında değerlendirilebileceğini, bilginin kişi hakkında ön yargıya sebep olabilese de bunun kanıtlanabilir olmadığını, ilgili kişiye dair bilgilerin yayımlanmasında yasal zorunluluk olmadığını, bilginin kişinin kendisi tarafından yayımlanmadığını, bilginin ceza gerektiren bir suçla ilgili olmadığını dikkate alarak yapılacak bir işlem bulunmadığına karar vermiş ve haberin gerçeği yansıtmadığı iddiaları için yargı yoluna başvurulması gerektiğini”* belirtmiştir.

Kurul, başka bir kararında, *“hakkında hüküm verilen suçla ilgili cezası infaz edilen kişi hakkındaki haberin yayımlandığı gazetenin internet sitesinden kaldırılması talebini”* değerlendirmiştir. Kararda, *“ilgili kişinin kendisiyle ilgili verinin başvuru konusu haberle yayımlanmasında kamu yararı olduğu, çatışan haklar yönünden ifade özgürlüğünün kişilik haklarına üstün geldiği sonucuna varıldığı gerekçesiyle yapılacak bir işlem olmadığı”* sonucuna varılmıştır. (T. 22.05.2020, S. 2020/414).

Kurul, 23.06.2020 tarih ve 2020/481 sayılı kararında ise, *“bireylerin arama motorları üzerinden kendi adı ve soyadıyla yapacağı arama sonucunda gösterilen sonuçların indeksten çıkarılmasına yönelik talepleri”* değerlendirirken, *“ilgili kişinin temel hak ve özgürlükleri ile kamunun bu bilgiyi edinmesinden sağlayacağı menfaatler arasında denge testi yapılmasını, yarışan menfaatlerden hangisinin ağır bastığının gözetilmesi gerektiğini, değerlendirme yapılırken öncelikle Kurulun belirlediği kriterlerin gözetilmesi gerektiğini, fakat bu konudaki şikâyetlerin değerlendirme sürecinde gözetilecek kriterlerin bunlarla sınırlı olmayacağını ve her somut olayda Kurulun ilave ölçütleri dikkate alabileceğini”* belirtmiştir.

Kurulun yayınladığı ve yukarıdaki kararda atf yaptığı kriterlerden ilki, “*ilgili kişinin kamusal yaşamda önemli bir role sahip olup olmadığıdır. Sıradan vatandaşlara nazaran kamusal yaşamda önemli role sahip vatandaşların bilgilerine erişimde daha fazla kamu yararı olduğu*” kabul edilmiştir. İkinci kriter, “*arama sonuçlarının öznesinin reşit olup olmadığıdır. İlgili kişi kendisine ait bilginin yayımı sırasında henüz reşit değilse, bu bilgiye dayalı arama sonuçlarıyla ilgili bağlantının kaldırılması talebi kabul edilebilir.*” Bu hususta çocuğun üstün yararının korunması ilkesi gözetilir. Üçüncüsü “*doğruluk, gerçeklik*” kriteridir. Bilgi doğru değilse unutulma talebinin kabul edilme olasılığı yüksektir. Dördüncü kriter, “*bilgilerin kişinin çalışma hayatıyla ilgili olup olmadığıdır. Eğer kaldırılması istenen bilgi kişinin iş yaşamı ile ilgiliyse, bu durum talebin kabulünü zorlaştırır.*” Beşinci kriter, “*arama sonuçlarında yer alan bilginin, ilgili kişi hakkında hakaret, onur kırıcı, iftira niteliği taşıyıp taşımadığıdır.*” Altıncı kriter, “*arama sonuçlarında yer alan bilginin özel nitelikli kişisel veri (hassas veri) olup olmadığıdır. Hassas veriler (cinsel hayata, dini inanca, sağlığa ilişkin veriler) kişinin mağdur olabilmesine veya ayrımcılığa maruz kalmasına neden olabileceği için, bu bilgilere yönelik taleplerin kabul edilmesi olasılığı hassas olmayan verilere göre daha yüksektir.*” “*Güncellik*”, Kurul tarafından kabul edilmiş bir diğer kriterdir. Zira “*zaman faktörü indeksten çıkarma taleplerinin kabul edilme ihtimalini artırır. Fakat toplum tarafından tanınan kişilere ait veriler veya tarihsel, bilimsel veriler üzerinde zaman faktörünün etkisi sınırlıdır.*” “*Bilginin ilgili kişi hakkında önyargıya sebep olması*” bir diğer kriterdir. “*Arama sonucunda yer alan bilginin ilgili kişi için risk doğurması*” da bu yönde bir kriter olarak kabul edilmiştir. “*Eğer bu bilgiler kimlik hırsızlığı veya takip edilme gibi riskler getiriyorsa, bu bilgiler arama motoru listelerinden kaldırılabilir.*” Bir diğeri, “*bilginin kişinin kendisi tarafından yayımlanıp yayımlanmadığı*” kriteridir. “*İlgili kişinin kendisi tarafından veya onun açık rızasıyla yayımlanan bilgiler kişinin kendisi tarafından kaldırılabilirliği için, bu yöndeki taleplerin kabul edilme olasılığı azdır. Fakat ilgili kişiye verdiği açık rıza için geri alma imkanının tanınmamış olması veya bu yöndeki talebinin reddedilmesi olasılıkları da yapılacak değerlendirmede dikkate alınmalıdır.*” “*Orijinal içeriğin gazetecilik faaliyeti kapsamında işlenen verileri kapsayıp kapsamadığı*” bir başka kriter olarak kabul edilmiştir. “*Fakat elbette özel ve aile hayatının korunması için öngörülen sınırlar aşılmamalıdır.*” “*İlgili kişiye ait bilgilerin yayımlanmasının yasal olarak zorunlu olup olmadığı*” bir diğer kriter olarak kabul edilmiştir. “*Bilginin yayımlanmasının yasal olarak zorunlu olması kaldırma talebini olumsuz etkiler.*” Son olarak “*bilginin ilgili kişi hakkında ceza gerektiren bir suçla ilgili olup olmadığı*” da ayrı bir kriter olarak belirlenmiştir. “*Uzun zaman önce meydana gelen ve görece olarak küçük suçlarla ilgili arama sonuçlarının kaldırılması talebinin, daha yakın zamanda meydana gelen ve daha ciddi suçlarla ilgili taleplere göre kabul edilme olasılığının daha yüksek olduğu*” belirtilmiştir. (KVKK, 2020).

Görüldüğü üzere, gerek Kişisel Verileri Koruma Kurulu tarafından ayrıntılı bir şekilde sayılan kriterlerin gerekse daha önce basın yoluyla kişilik hakkına müdahale konusunda Yargıtay içtihatları tarafından benimsenmiş kriterlerin unutulma hakkı ve ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü arasındaki çatışmanın dengelenmesinde dikkate alınması mümkündür. Elbette bu kriterler her somut olay özelinde ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

SONUÇ

İnternette unutulma hakkı, bireylerin geçmişte yaşamış oldukları birtakım olayların çevrimiçi ortamda yayımlanması fakat aradan geçen zaman içerisinde bu bilgilerin yayımlanmaya devam etmesinin gereksiz olması veya ilgili kişi bakımından rahatsız edici olması durumunda geri dönülemez şekilde ortadan kaldırılmasını, silinmesini ifade eden bir kişilik hakkı değeridir. Öğretide unutulma hakkını meşru görenler olduğu gibi, bu hakkın temel hak ve özgürlükleri sınırladığını, ifade özgürlüğünün alanını kısıtladığını, sansürü sıradanlaştırdığını kabul edenler de vardır. Basının kamu görevi icra ediyor olması ve halkı aydınlatma misyonuna sahip olması dikkate alındığında, unutulma hakkına yöneltilen eleştirilerin tamamen haksız olduğunu söylemek pek de mümkün değildir. Diğer yandan, artık haber değeri kalmamış, güncelliğini yitirmiş, hukuka uygunluk kriterlerini kaybetmiş bir

haber internette yayımlanmayı sürdürmesinde bir kamu yararı kalmadığı da açıktır. Fakat elbette bu değerlendirmenin her somut olay açısından ayrı ayrı yapılmasında yarar vardır.

Esasen basın özgürlüğü ile kişilik hakkı arasındaki çatışma yeni değildir. Hatta Yargıtay'ın istikrar kazanmış kararlarında basın özgürlüğü ile kişilik hakkının çatıştığı durumlarda gözetilmesi gereken kriterler tespit edilmiştir. Bu kriterler, *“haber gerçeği, güncelliği, kamu yararı, toplumsal ilgi, ölçülülük ve konu ile ifade arasındaki düşünsel bağlılık”* kurallarıdır. Bu kriterlere, unutulma hakkı ve ifade özgürlüğü arasındaki çatışmanın dengelenmesi için de başvurulabilir. Unutulma hakkının konusunun kişisel veriler olması, kişisel verilerin korunması hakkının Anayasa'mızın temel hak ve ödevler kısmında özel hayatın gizliliği başlığı altında düzenlenmesi, bu hakkın bir kişilik hakkı değeri olduğunu gösterir. Hatta kendine özgü birtakım özellikleri bünyesinde barındırsa da unutulma hakkının mahremiyet hakkının bir uzantısı olduğu da kabul edilebilir. Unutulma hakkına ilişkin taleplerde değerlendirmenin *“gerçeklik, güncellik, kamu yararı, toplumsal ilgi, ölçülülük ve konu ile ifade özgürlüğü arasındaki bağlılık”* kriterlerine göre yapılması, unutulma hakkı ile ifade özgürlüğü, basın özgürlüğü arasındaki çatışmanın adil bir şekilde dengelenmesi bakımından en uygun çözüm şekli olacaktır.

Kişisel Verileri Koruma Kurulu da, 23.06.2020 tarih ve 2020/481 sayılı kararında, *“bireylerin arama motorları üzerinden kendi adı ve soyadıyla yapacağı arama sonucunda gösterilen sonuçların indeksten çıkarılmasına yönelik talepleri”* değerlendirirken, iki değer arasındaki dengenin sağlanmasında dikkate alınması gereken kriterlere işaret etmiştir. Kurul, *“şikâyet başvurularına ilişkin değerlendirme yapılırken bu kriterlere dikkat edilmesi gerektiğini fakat her somut olayda ilave ölçütlerin de dikkate alınabileceğini”* belirtmiştir. Kurul tarafından bu kararda işaret edilen kriterler, *“i. ilgili kişinin kamusal yaşamda önemli bir role sahip olup olmadığı, ii. arama sonuçlarının öznesinin çocuk olup olmadığı, iii. doğruluk (gerçeklik), iv. bilginin, ilgili kişi hakkında hakaret, onur kırıcı, iftira niteliği taşıyıp taşımadığı, vi. bilginin hassas veri olup olmadığı, vii. güncellik, viii. bilginin ilgili kişi hakkında önyargıya sebep olması, ix. bilginin ilgili kişi için risk doğurması, x. bilginin kişinin kendisi tarafından yayımlanıp yayımlanmadığı, xi. orijinal içeriğin gazetecilik faaliyeti kapsamında işlenen verileri kapsayıp kapsamadığı, xii. ilgili kişiye ait bilgilerin yayımlanmasının yasal olarak zorunlu olup olmadığı, xiii. bilginin ilgili kişi hakkında ceza gerektiren bir suçla ilgili olup olmadığı”* şeklinde belirtilmiştir. Bu kriterlerin her somut olay özelinde ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir. Ayrıca Kurul kararında da belirtildiği gibi, somut olay özelinde Kurul'un ilave ölçütlere başvurması da mümkündür.

KAYNAKLAR

Abril, Patricia Sánchez ve Lipton, Jacqueline D. (2014). “The Right to be Forgotten: Who Decides What the World Forgets?”, Kentucky Law Journal, Volume: 103, Issue: 3, Article 4. 26.10.2021 tarihinde <https://uknowledge.uky.edu/klj/vol103/iss3/4/> adresinden alınmıştır.

Akgül, Aydın. (2016). Kişisel Verilerin Korunmasında Yeni Bir Hak: “Unutulma Hakkı” ve AB Adalet Divanı'nın “Google Kararı”. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C. 116, (11-38), Ankara.

Akkurt, Sinan Sami. (2016). 17.06.2015 Tarih, E. 2014/4-56, K. 2015/1679 Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kararı ve Mukayeseli Hukuk Çerçevesinde “Unutulma Hakkı”. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 65, S.4, (2605-2635), Ankara.

Akkurt, Sinan Sami. (2020). Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara

Aksoy-Dursun, Senem. (2020). “Yargı Kararları Işığında Özel Hayata Saygı Hakkının Basın Özgürlüğü ile İlişkisi”, *Kişilik Haklarına İlişkin Güncel Sorunlar*, (Editörler: Senem Aksoy-Dursun, Arzu Genç-Arıdemir), (31-65), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.

Arslan Öncü, Gülay. (2011). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Özel Yaşamın Korunması Hakkı*, Beta Yayınevi, İstanbul.

Dodge, Martin ve Kitchin, Rob. (2007). *Outlines of a World Coming into Existence: Pervasive Computing and the Ethics of Forgetting*, *Environment and Planning B: Planning and Design*, C. 34, (431-441).

Elmalıca, Hasan. (2016). *Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı*, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (4), (1603-1636), Ankara.

İçel, Kayıhan. (2021). *Kitle İletişim Hukuku*, Beta Basım Yayım, İstanbul.

Kalkınma Bakanlığı, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. (2017). *Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün Getirdiği Yenilikler ve Türk Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi*, Çalışma Raporu-6, Ayşe Nur Akıncı, T.C. Kalkınma Bakanlığı Yayın No: 2968, Ankara.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu. (2021). *Unutulma Hakkı (Unutulma Hakkının Arama Motorları Üzerinde Değerlendirilmesi)*, KVKK Yayınları No: 34, Ankara. 24.10.2021 tarihinde <https://www.kvkk.gov.tr/SharedFolderServer/CMSFiles/11b6fd99-d42a-45b1-a009-21f2d36ded21.pdf> adresinden alınmıştır.

Nalbantoğlu, Seray. (2018). “Bir Temel Hak Olarak Unutulma Hakkı”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 35, (583-605), Ankara.

Korkmaz, Ali. (2014). “İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16 (Özel Sayı I): (99-103), Karaman.

Ocak, Ayşenur. (2018). *Hakları Dengelemek: Unutulma Hakkı İfade Özgürlüğüne Karşı*, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, Yıl:9, S. 33, (507-535), Ankara.

Oğuzman, M. Kemal, Seliçi, Özer ve Oktay-Özdemir, Saibe. (2021). *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, Filiz Kitabevi, İstanbul.

Reding, Viviane. (2012). *The EU Data Protection Reform 2012: Making Europe the Standard Setter for Modern Data Protection Rules in the Digital Age*, *Innovation Conference Digital, Life, Design, Munich*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_12_26 adresinden 15.10.2021 tarihinde alınmıştır.

Rosen, Jeffrey. (2012). *The Right to Be Forgotten*. 64 *Stanford Law Review Online* 88. <https://review.law.stanford.edu/wp-content/uploads/sites/3/2012/02/64-SLRO-88.pdf> adresinden 15.10.2021 tarihinde alınmıştır.

Sözüer, Eren. (2017). *Unutulma Hakkı*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık.

Sözüer, Eren. (2017). *Unutulma Hakkı “İnsan Hakları Hukuku Perspektifinden Bir İnceleme”*, İstanbul. (İnsan hakları).

Turgut, Cemile. (2021). *Kişilik Hakkının Bir Görünümü Olarak Unutulma Hakkı (Yayımlanmamış doktora tezi)*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.

Turhan, Ayşe Melek. (2018). Kişiliğin Korunması ve Veri Koruma Hukuku Kapsamında Unutulma Hakkı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul.

Weber, Rolf H. (2011). “The Right to Be Forgotten: More Than a Pandora’s Box?”, *Journal of Intellectual Property, Information Technology and E-Commerce Law*, Sayı: 2, (120-130). 25.10.2021 tarihinde <https://www.jipitec.eu/issues/jipitec-2-2-2011/3084/jipitec%202%20-%20a%20-%20weber.pdf> adresinden alınmıştır.

Yavuz, Can. (2016). Unutulma Hakkı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hukuk Bölümü, İstanbul.